

Peter Megyeši

ART BEYOND TIME

Ivan Šafranko – Krištof Kintera. All the Ways

20. 5. – 16. 8. 2020, East Slovak Gallery, Košice, Slovakia

Curator: Séverine Fromaigeat

Annotation:

The exhibition in Košice's East Slovak Gallery *Ivan Šafranko – Krištof Kintera. Všetky cesty/All the Ways* is an unexpected encounter of two artists who at first glance have little in common. Ivan Šafranko (b. 1931), the Slovak painter, sculptor and university teacher, whose life and work has been particularly bound to the region of eastern Slovakia, is representative of the late modern. Krištof Kintera (b. 1973), younger by more than a generation, is among the most prominent figures in contemporary Czech sculpture. The curator Séverine Fromaigeat (of Museum Tinguely in Basel) prepared the exhibition, and her conception is consistent with the current notable discourse in art history theory. This has been significantly reflected in exhibition practice: fostering consideration of associative histories of art, contemplating non-linear models of time, exploring heterogeneous temporalities of art, and creating space for inter-generational dialog of artists in juxtaposition. If the exhibition's aim is to present together work by such diverse artists, while pointing to how they intersect even over the expanse of time, then it is surprising that it is nevertheless also resigned to an effort at placing them in interpretational frameworks, and seeking answers to the question of why the works in fact appear as they do. For the historical and social context of the pictures and objects are in the background at this exhibition, and the works come into contact and confront one another in a sort of vacuum in the gallery, in order to make their related visual signs most visible. Such a concept mainly emphasizes the formalist perspective of the art presented.

Mgr. Peter Megyeši, PhD, (* 1985) graduated in Art History and Theory from the Philosophical Faculty of Trnava University in Trnava (2011). He completed a research fellowship at the Philosophical Faculty of Charles University in Prague (2010/2011) and at the Philosophical Faculty of Masaryk University in Brno (2013). He completed his doctoral studies (PhD) at the Department of Art History and Theory at Trnava University in Trnava with a dissertation dedicated to significant layers of the medieval iconography of St. Christopher (2014). He is particularly interested in medieval art, contemporary art and interpretation issues. Since 2014, he has been lecturing at the Department of Theory and History of the Faculty of Arts at the Technical University in Košice.

peter.megy@gmail.com

Krištof Kintera: tri objekty zo série Postnaturalia, 2018, kombinovaná technika.

Peter Megyeši

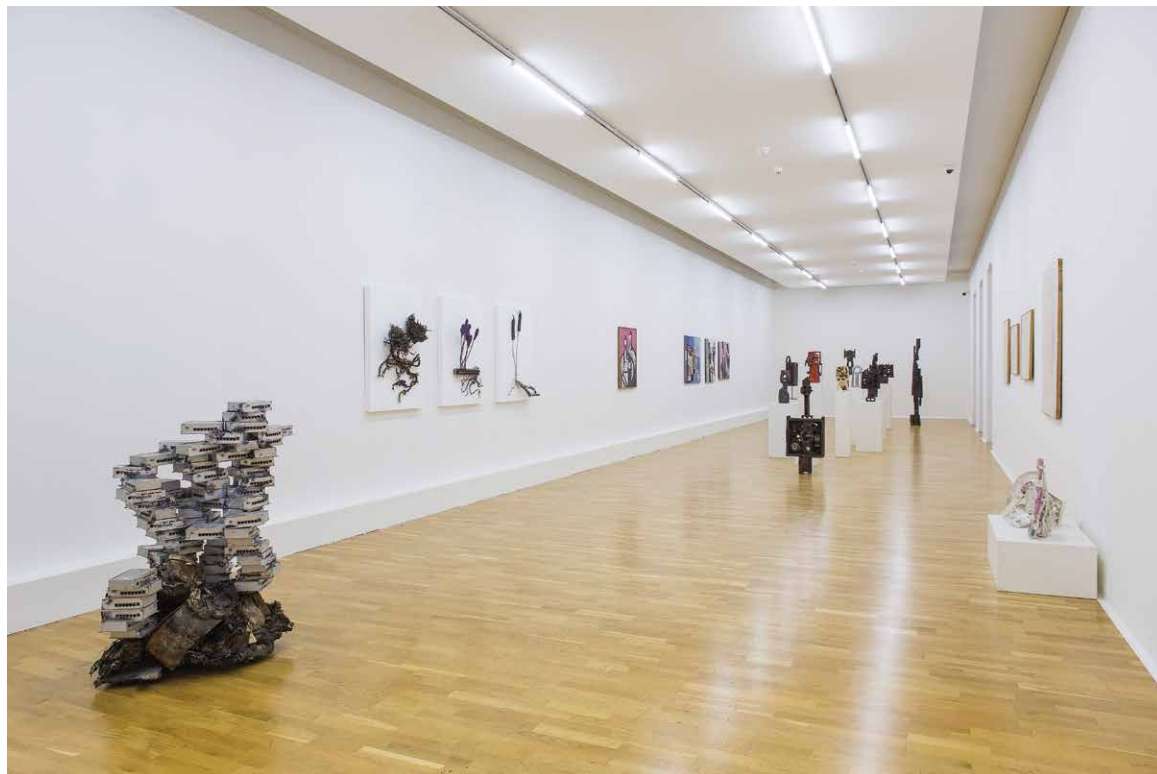
UMENIE MIMO ČASU

Ivan Šafranko – Krištof Kintera. Všetky cesty

20. 5. – 16. 8. 2020, Východoslovenská galéria, Košice

Kurátorka: Séverine Fromaigeat

Pohľad do výstavných priestorov. V popredí Krištof Kintera: City of Lost Connections, 2019, kombinovaná technika; na stene tri objekty zo série Postnaturalia, 2018, kombinovaná technika. V pozadí súbor prác Ivana Šafranka

Pohľad do výstavných priestorov. V strede súbor plastík a objektov Ivana Šafranka

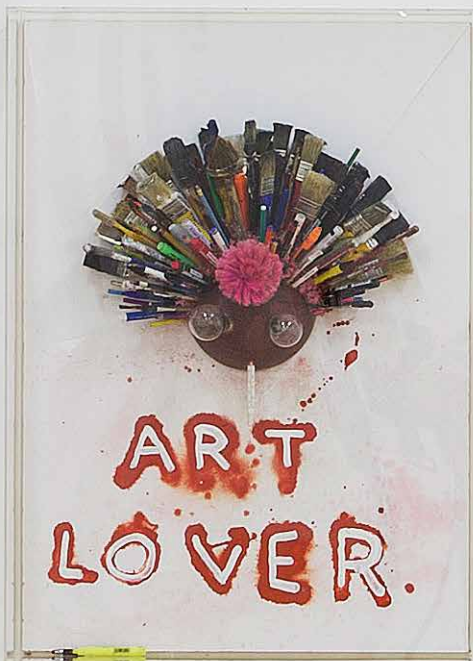
Aktuálna výstava v košickej Východoslovenskej galérii *Ivan Šafranko – Krištof Kintera*. Všetky cesty predstavuje prekvapujúce stretnutie dvoch umelcov, ktorí na prvý pohľad majú len málo spoločného. Ivan Šafranko (*1931), slovenský maliar, sochár a vysokoškolský pedagóg, životom a tvorbou spojený najmä s východoslovenským regiónom, je predstaviteľom neskorej moderny. V rokoch 1951 – 1954 študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave a v rokoch 1954 – 1957 pokračoval v štúdiu na pražskej Akadémii výtvarných umení. Jeho dlhoročná tvorba sa vyznačuje značnou premenlivosťou, variabilitou štýlov a neutíchajúcim hľadačstvom: vytvára ready-made assembláže, v malbe sa venuje figurálnej tvorbe i rôznym podobám abstrakcie.¹ O viac než generáciu mladší Krištof Kintera (*1973) patrí k najvýraznejším postavám súčasného českého sochárstva. Teší sa priazni nielen výtvarnej kritiky, ale vzhľadom na atraktivnosť a interaktivnosť jeho diel i širšej verejnosti. Jeho samostatná výstava *Nervous Trees* (2017) v pražskom Rudolfine patrila z hľadiska návštevnosti k najúspešnejším prehliadkam posledných rokov v Českej republike.² Kintera sa zviditeľnil i realizáciami vo verejnom priestore a v Prahe vytvoril dva známe

1 K prehľadu tvorby Ivana Šafranka pozri: <http://www.safranko.sk/#/>, <https://www.webumenia.sk/autor/10468>.

2 Nejúspěšnější výstava posledních let. *Nervous Trees* Kryštofa Kintery vidělo přes 160 tisíc lidí. Dostupné na https://www.irozhlaz.cz/kultura/vytvarne-umeni/nejuspesnejsi-vystava-poslednich-let-nervous-trees-krystofa-kintery-videlo-pres_1712271953_jra.

Ivan Šafranko: Bez názvu, 1965, kombinovaná technika

Pohľad do výstavných priestorov Východoslovenskej galérie v Košiciach. Na čelnej stene Krištof Kintera: Art Lover, 2019, kombinovaná technika

a často medializované pamätníky: *Z vlastného rozhodnutia*, venovaný pamiatke samovrahov, ktorí ukončili svoj život skokom z Nuselského mosta, a *Bike to Heaven* na pamiatku Jana Bouchala a ďalších tragicky usmrtených cyklistov.

Prehliadka v Košiciach je reprízou minuloročnej výstavy, ktorú pripravila kurátorka Séverine Fromaigeat (Museum Tinguely v Bazileji) pre Cermak Eisenkraft Pop-Up Gallery v Prahe. Sprievodný text približuje kurátorskú koncepciu a dôvod výstavného spojenia len všeobecným konštatovaním o príbuznom uvažovaní autorov a vágnymi charakteristikami ich tvorivého procesu: „Napriek tomu, že obaja umelci pochádzajú z odlišného umeleckého prostredia aj obdobia, spája ich spontánny a nespútaný prístup k umeleckej tvorbe. Jeden aj druhý neustále hľadajú nové možnosti, oddávajú sa práci s nekonvenčnými materiálmi, prekračujú existujúce horizonty a posúvajú hranice možností použitých médií. Ich tvorba sa tak bez prestania vyvíja a naberá nové smery. (...) Dielo Ivana Šafranka reflektuje prevratné zmeny histórie umenia 20. storočia. Krištof Kintera nás zas zavádza do umelecko-futuristických sfér, lákavých a znepokojujúcich zároveň. Obaja umelci nám otvárajú cestu do hlbín neutíchajúceho hľadania nových plastických foriem.“³

Základná línia načrtnutej kurátorskej koncepcie zodpovedá v súčasnosti výraznému teoretickému umelecko-historickému diskurzu, ktorý je značne reflektovaný i vo výstavnej praxi: podporuje premýšľanie asociatívnych dejín umenia, uvažuje o nelineárnych časových mo-

3 Citované zo sprievodného kurátorského textu vo výstavných priestoroch.

deloch, skúma odlišné temporality umenia a v rámci juxtapozícií vytvára priestor pre medzi-generačný autorský dialóg. Podnázov výstavy *Všetky cesty* v tomto zmysle asociuje spoločnú vlastnosť vystavených autorov – hľadačstvo, objavovanie a skúmanie alternatív. Ak by sme tento spôsob teoretického uvažovania o transhistorických paralelách a anachronizmoch v umení dokumentovali výstavami a obmedzili sa pritom len na nedávne príklady z českého sochárstva, tak sa núka projekt *Spící město*, ktorý Dominik Lang realizoval v rámci 54. ročníka bienále v Benátkach v roku 2011. V site-specific inštalácii vytvoril hypotetický model nerealizovanej výstavy, na ktorej pracuje so sochárskym dielom svojho otca, vytrhnutým z historického kontextu.⁴ Obdobným interpretačným spôsobom so sochami svojho otca pracuje Martin Zet na prebiehajúcej výstave *Sochař Miloš Zet – Zdi, sokly a makety* v Domě umění v Brne.⁵ I na Slovensku nájdeme aktuálny príklad sochárskeho dialógu medzi otcem a synom: sochár Matej Gavula na výstave *Homo Faber* v priestoroch Juraj Koller Society v bratislavskej Novej Cvernovke prezentuje a interpretuje sochy svojho otca Juraja Gavulu.⁶

4 CÍSAŘ, Karel – FERENCOVÁ, Yvona – KLIMEŠOVÁ, Marie et al. *Dominik Lang: Spící město/The Sleeping City*. Praha: Tranzit, 2011.

5 BARTLOVÁ, Anežka. *Zetové a dějiny*. In *Artalk.cz*, 16.3.2020. Dostupné na <https://artalk.cz/2020/03/16/zetove-a-dejiny/>. Pre aktuálne číslo časopisu Profil napísala recenziu výstavy Vendula Fremlová.

6 MOČKOVÁ, Jana. *Základné kamene nemocníc boli symbolom investícií, dnes sú svedkami nezaujmu a zotrvačnosti*. In *Denník N*, 20.6.2020. Dostupné na <https://dennikn.sk/1938180/zakladne-kamene-nemocnic-boli-symbolom-investicii-dnes-su-svedkami-nezaujmu-a-zotrvačnosti/?ref=list>.

Krištof Kintera: Bez názvu, 2014, kombinovaná technika; Aha! Svět nerotuje kolem mé hlavy, 2015, kombinovaná technika

I WANT TO
HEAR
ABOUT YOUR
PROBLEMS

Teoretický diskurz o umení vo vzťahu k heterogénnej časovosti je v česko-slovenskom prostredí utváraný najmä skrz pôvodné zahraničné, ale sčasti už i prekladové a domáce publikácie. Z množstva relevantných štúdií pripomeňme výberovo aspoň nasledujúce tituly: Georges Didi-Huberman *Pred časom. Dejiny a anachronizmus obrazov* (Bratislava, Kalligram 2006), Michael Ann Holly *The Melancholy Art* (Princeton University Press 2013), Alexander Nagel *Medieval Modern: Art Out of Time* (Thames & Hudson 2012), Christopher S. Wood a Alexander Nagel *Anachronic Renaissance* (Zone Books 2010), George Kubler *The Shape of Time: Remarks on the History of Things* (Yale University Press 1962), Milena Bartlová *Skutečná přítomnost: středověký obraz mezi ikonou a virtuální realitou* (Praha, Argo 2012), Tomáš Pospiszyl *Asociativní dějepis umění: Poválečné umění napříč generacemi a médii (koláž, intermediální a konceptuální umění, performance a film)* (Praha, tranzit.cz 2014). Je veľmi pravdepodobné, že v blízkej budúcnosti bude v česko-slovenskom jazykovom prostredí dôležitú úlohu pri oboznamovaní sa s teóriami pracujúcimi prevažne s nelineárnym chápaním času vo vzťahu k umeniu zohrávať najmä prekladová antológia *Návrat do budoucnosti* (Praha, UMPRUM 2019), ktorú zostavili Václav Janoščík a Eva Skopalová.⁷ Práve spolueditorka uvedenej antológie sa problematike anachronizmu vo vzťahu k dejinám umenia venuje programovo.⁸ V súvislosti s prístupmi skúmajúcimi rôzne koncepcie temporality vo vzťahu k dejinám umenia neprekvapuje ani obrovský záujem venovaný v posledných rokoch intelektuálnemu dedičstvu nemeckého historika kultúry Abyho M. Warburga, pričom jeho mimoriadne často diskutovaný kľúčový koncept *Nachleben* (*prežívanie*) rozvíja i už spomínaný Didi-Huberman.⁹

Vráťme sa však po krátkom exkurze späť do Východoslovenskej galérie. Pred samotným vstupom do expozície nás privíta vypreparovaný jazvec stojaci na zadných nohách na skale a opierajúci sa o transparent s nápisom „I want to hear about your problems“. V samotných výstavných priestoroch sú prezentované obrazy a objekty Kintera i Šafranka bez identifikačných popisov, tie sú k dispozícii len na mapke v sprievodných tlačovinách k výstave. Divák sa tak v prvej fáze prehliadky môže pustiť cestou objavovania a uvažovať nad priradením diel k ich autorom i bez návodu a indícií. Výstava je založená najmä na predstavení experimentátorského prístupu oboch umelcov a zdôraznení formálnych súvislostí medzi jednotlivými dielami. Tridsaťtri objektov a obrazov pochádza z obdobia medzi rokmi 1964 a 2019 a príbuznosť prezentovaných diel je zrejma. V tomto zameraní a kvalite diel je výstava presvedčivá. Ak sa však neuspokojíme s hľadáním znakov vizuálnej podobnosti obrazov a objektov a s konštatovaním o príbuznom kreatívnom procese oboch autorov a kladieme si otázky o príčinách predstavenej skutočnosti, koncepcia výstavy ani sprievodný text kurátorky nám odpoveď neposkytnú. Istotne by bolo obohacujúce venovať viac pozornosti napríklad osvetľovaniu javu, ktorý uvádza tlačová správa: „V začiatkoch svojej tvorby nemal Šafranko žiadny priamy kontakt s vývojom súčasného umenia prebiehajúcim mimo štáty socialistického bloku a napriek tomu jeho dielo reflektuje prevratné zmeny a tvorivé prístupy umenia 20. storočia.“¹⁰ Ak je zámerom výstavy prezentovať spolu diela takých odlišných autorov a poukázať pri tom na spoločné prieniky ich časovo vzdialenej tvorby, tak je prekvapujúce, ak sa

7 Recenziu na knihu napísala Tereza Rudolf Hrušková. (Teorie) umění mimo čas. In *Artalk.cz*, 6.5.2020. Dostupné na <https://artalk.cz/2020/05/06/teorie-umeni-mimo-cas/>.

8 Autorkine príspevky na *Artalk.cz*: <https://artalk.cz/author/eva-skopalova/>

9 Prehľadovo k dielu Abyho Warburga pozri napr.: KESNER, Ladislav (ed.). *Aby Warburg: Porozumět dějinám umění a kulturní historii*. Brno: Barrister & Principal Publishing/Masarykova univerzita, 2017.

10 Tlačová správa k výstave. Dostupné na <https://artalk.cz/2020/05/19/ts-ivan-safranko-a-kristof-kintera/>.

Pohľad na súbor diel Ivana Šafranka. Na stene: Druhá figurácia, 1991, kombinovaná technika na plátne; Bez názvu, 1987, kombinovaná technika na lepenke; Bez názvu, 1991, kombinovaná technika. Na pravej strane Ružový objekt, 1987, kombinovaná technika

prítom zároveň rezignuje na snahu zasadiť ich do interpretačných rámcov a hľadať odpovede na otázku, prečo diela vlastne vyzerajú práve tak, ako vyzerajú. Na košickej výstave je totiž historický a spoločenský kontext obdobia vzniku obrazov a objektov v úzadí, diela sa tu stretávajú a konfrontujú v akomsi časovom vákuu galérie, aby sa zviditeľnili najmä ich príbuzné vizuálne znaky. Takýto výstavný koncept zdôrazňuje formalistický pohľad na predstavené umelecké objekty, ale prítom paradoxne zároveň do pozadia odsúva vyššie uvedenú otázku o okolnostiach *reflexie prevratných zmien a tvorivých prístupov umenia 20. storočia* v Šafrankovom umení tvorenom v socializme, pričom samotná otázka implicitne vychádza z formalistického chápania vývoja dejín umenia ako modernistického príbehu ustavičného napredovania. Výstavná situácia neodbytné nastoluje i ďalšie otázky: Aký vzťah má k umeniu neskorerj moderny, reprezentovanému tvorbou Šafranka, dielo Krištofa Kinteru? Je to jeden z postmoderných prístupov, také obľúbené prehrabávanie sa v ruinách stroskotaných veľkolepých projektov moderny a hľadanie ich potenciálneho využitia pre súčasnosť? Alebo sme len svedkami hravého a nezáväzného dialógu s umením minulosti, formalistickej hry a situácie plnej ironických komentárov a sprisahaneckých žmurknutí na zasvätených divákov? A skončil sa vôbec príbeh moderny? Prežil, alebo ho len ustavične kriesime? Večná otázka dejín umenia: *Survival or revival?*

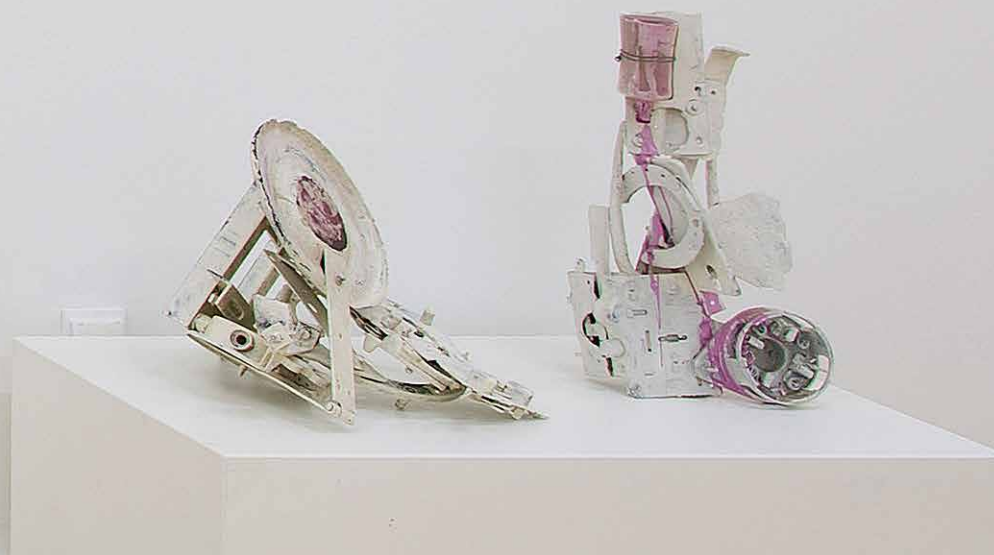

Pohľad do výstavných priestorov na sériu malieb Ivana Šafranka zo 60. rokov 20. storočia: Krajina figúra, 1964, olej na plátne; Oddanosť, 1964, kombinovaná technika na plátne; Tiene, 1964, olej na plátne

Na tieto otázky – ak si ich, pravdaže, položí – si musí každý návštevník košickej výstavy odpovedať sám, pretože umelecké diela tu nie sú predstavené a interpretované ako privilegované pamäťové stopy, depozity sociálnych vzťahov či sedimenty špecifických kultúrnych situácií. Porovnávanie, a to nielen v rámci juxtapozície v priestore galérie, môže viesť k zviditeľneniu a pomenovaniu rozdielov, ale i naopak, odlišnosti sa môžu za účelom hľadania spoločných znakov prehliadať. Myslím, že na košickej výstave sa stretávame práve s druhým z týchto javov.

Text vznikol v rámci grantu APVV-19-0522 „Tvorba a kritika hodnôt v súčasnom umení (výtvarné umenie, divadlo, film)“ riešeného Centrom vied o umení SAV v Bratislave.

Mgr. Peter Megyesi, PhD. (*1985), vyštudoval dejiny a teóriu umenia na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave (2011). Absolvoval študijné pobyty na FF UK v Prahe (2010/2011) a na FF MU v Brne (2013). Doktorandské štúdium ukončil na Katedre dejín a teórie umenia TU v Trnave dizertačnou prácou venovanou významovým vrstvám stredovekej ikonografie sv. Krištofa (2014). Pracuje ako odborný asistent na Katedre teórie a dejín umenia Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach a vedecký pracovník v Ústave dejín umenia SAV v Bratislave.
peter.megy@gmail.com

Ivan Šafranko: Ružový objekt, 1987, kombinovaná technika. Na stene Ivan Šafranko: Bez názvu, 1991, kombinovaná technika.
Všetky foto: Tatiana Takáčová